

Inleiding

Droegen de vrouwen in Andaloesië een boerka? Liepen ze gesluierd? Foto's hebben we uiteraard niet, zelfs geen betrouwbare tekeningen. Wat we wel weten, is wat sommige van die vrouwen te vertellen hadden of wat zij gedaan hebben. Dit boek laat twintig vranke vrouwen aan het woord uit wat vroeger moslim-Europa was, al Andalus. Zij leefden tussen 710 en 1610. Hoeveel vranke vrouwen uit het christelijke Europa van die tijd kent u? En wat schreven zij? Mystiek, zoals de 13de-eeuwse Hadewijch. Er was ook Margareta van Parma, die in de 16de eeuw onze eerste vrijdenkers uitschold voor bedelaars en geuzen. Ondertussen vond in al Andalus prinses Wallada in de 11de eeuw het literaire salon uit, en organiseerde Saida al Horra in de 16de eeuw een oorlogsvloot tegen Spanje.

Over Hadewijch of Margareta zal u in dit boek dan ook niets vinden. Wel over twintig vrouwen van hetzelfde kaliber als Wallada en al Horra. En, die twee droegen inderdaad een gezichtssluier, maar geen boerka. Je kan het je moeilijk voorstellen, Wallada met gezichtssluier die over haar ontrouwe minnaar schrijft: 'Je bent een man met zes namen, die je heel je leven zullen achtervolgen: homo, pederast en klootzak. Hoorndrager, dief en *makro*.' En al Horra, ook al vanachter haar sluiert, die een jihad ter zee tegen Spanje begint met haar eigen kapersvloot. Achter een sluiert gaat niet alleen godsdienst schuil. Ook vranke vrouwen. Twintig stemmen uit een Arabische zomer. Een vrouwenhistorie van al Andalus.

Er zijn verschillende manieren om over al Andalus en de gouden eeuw van de islam in Europa te schrijven, elk vanuit

een andere visie. Ik som enkele van deze visies op in het eerste deel van dit boek. Maar verwacht geen opsomming van dynastieën of veldslagen – gelukkig maar. Ook geen dissertatie over de wetenschap, de kunst en de cultuur in moslim-Europa. Wel *een inkijk in de geschiedenis* via anekdotes over twintig markante, spitante, vranke vrouwen. Die zijn niet representatief voor de vrouw in al Andalus of in de toenmalige Arabische wereld. In tegenstelling tot de meesten van hun gendergenoten moesten deze twintig niet labeuren op het veld, niet wassen of plassen. Hoewel een van hen haar carrière als wasvrouw begon, eindigde ze als koningin. Mijn twintig voorbeelden behoorden tot de *leisure class*. Dit is dan ook geen feministisch boek. Hoewel. Het laat u wel kennismaken met vrouwen die willens nillens de geschiedenis hebben beïnvloed, of net verschrikkelijk lak hadden aan de geschiedenis en liever bezig waren met liefde dan met politiek. Ik heb deze vrouwen niet gekozen. Wel hun mannelijke tijdgenoten die over hen hebben bericht, hun teksten hebben doorgegeven. Misschien omdat ze er kwaad op waren, door hen op hun pik getrapt, of misschien omdat ze jaloers waren omdat zij meer succes hadden dan zichzelf. Ik ben die mannen – en ook die vrouwen natuurlijk – dankbaar. Zonder hen zou dit boek er niet zijn.

Wallada

(11de eeuw)

De uitvindster van het literaire salon

Wallada bint al Mustakfi (1001-1091) werd in Cordoba geboren als dochter van de laatste kalief, Muhammad III al Mutakfi. Hij regeerde maar zestien maanden (1024-1025). Na hem viel al Andalus uiteen in kleine deelstaatjes geregeerd door lokale koningen. Die periode staat bekend als die van de Taifa's naar het Arabische woord voor 'clan', 'kliek'. In de burgeroorlog die volgde na de afzetting van Muhammad III werd onder meer Medina al Zahra verwoest.

Wallada is wellicht de bekendste Andaloesische dichteres. Ze organiseerde literaire salons in het paleis. Er werden dan niet alleen gedichten voorgedragen, er traden ook danseressen en zangeressen op en er werd nogal wat gedronken. Wallada zat die salons ongesluierd voor en droeg daarbij een kleed met op de mouwen haar verzen geborduurd. Op de linkermouw stond:

*Bij God, Ik streef naar eer en glorie,
en ga heel trots mijn eigen weg.*

en op de rechtermouw:

*Mijn vrijer bied ik mijn wangen,
En mijn lippen geef ik wie ze wil.*

Wallada had nogal wat aanbidders, waaronder een zekere Asbahi, die ze de laan uit stuurde met deze verzen:

*Asbahi, wees blij met al het geluk dat God je gaf:
Je hebt je zoon van achteren geopenetreerd,
Omdat je de vagina van Buran*,
dochter van de kalief, niet kon krijgen.*

Haar bekendste minnaar was Ibn Zaydun. Het koppel werd later het symbool voor de romantische liefde. In hun geboortestad Cordoba staat nu een standbeeld voor hen: twee handen die elkaar strelen. En daaronder twee gedichten.

Wallada:

*Je bent de liefde in mijn ogen
Mijn alles, overal en altijd.
Je staat gegrift in mijn pupillen
Mijn liefde zal het nooit begeven.*

Ibn Zaydun:

*Je liefde heeft mij beroemd gemaakt,
Jij vult mijn hart en mijn gedachten,
Wanneer je weggaat kan niets mij troosten,
Wanneer je terugkomt vul je mijn wereld.*

Wallada verleidde Ibn Zaydun met dit gedicht (zij was toen achtendertig, hij achtentwintig):

*Als de nacht valt zal ik naar je komen,
Want de nacht bewaart elk geheim,
Mijn liefde voor jou is zo sterk dat
Moest de zon zo iets voelen ze weigerde op te staan,*

* Wallada, dochter van de kalief van Cordoba, vergelijkt zichzelf hier met Buran, dochter van de kalief van Bagdad.

*Net als de maan en de sterren hun nachtelijke tocht
zouden staken.*

Hun liefdesaffaire begon dan wel romantisch, maar verzuurde door overspel. Ibn Zaydun bedroog haar met Utbah, de zwarte kamermeid van Wallada. Waarna Wallada het afmaakt met deze verzen:

*Je bent een man met zes namen
Die je heel je leven zullen achtervolgen:
Homo, pederast en klootzak,
Hoorndrager, dief en makro.*

Ibn Zaydun probeerde het goed te maken met dit gedicht*:

*Ik dacht aan jou in al Zahra, verlangend.
De lucht was onbewolkt, het aangezicht der aarde helder.
De wind was zwak in de avonduren, alsof hij medelijden
Met mij had en, medelevend, was verzwakt.
De tuin lachte en toonde zijn zilveren water, zoals
Wanneer hij halskettingen van je hals losmaakt.
Een dag als die dagen van plezier van ons, nu voorbij;
Wij brachten de nacht door als dieven, terwijl het Lot
sliep...*

Of nog:

*Mijn geluk is voorbij, die mooie dagen van weleer,
Ik mis je gezichtje, het doet mij zeer.*

* Ik gebruik hier de vertaling door Geert Jan van Gelder. Let ook op Ibn Zayduns beschrijving van de tuinen van al Zahra.

*Jij bent mijn leven. Als we ooit elkaar voor altijd moeten
missen,
Laat dan mijn graf graven en wikkel mij in een
lijkwade.*

Maar voor Wallada was het definitief voorbij:

*Ibn Zaydun heeft zo'n wellust
Dat hij zelfs geilt op pikken in een broek.
Als een palmboom pennissen zou dragen,
Hij veranderde zich in vogeltje om eraan te zitten.*

Zij begon daarna een relatie met minister Ibn Abdoes en leefde ongetrouwd met hem samen tot aan haar dood op 26 maart 1091, 90 jaar oud. Ze kregen geen kinderen.

Wallada kreeg zelf satire te slikken, en wel van Muja bint al Tadjani al Qurtubiya. Een beroemde dichteres van wie helaas weinig of geen verzen overgeleverd zijn. Ze was de dochter van een fruitverkoper en bij het leveren van vijgen aan het paleis werd ze opgemerkt door Wallada die ervoor zorgde dat ze een goede opvoeding kreeg en geïnitieerd werd in de dichtkunst. Muja schreef vooral satires, waaronder dit versje over Wallada, waarbij ze een woordspeling maakt op de naam van de prinses die betekent 'zij die baart'.

*Wallada heeft licht gebaart, maar heeft geen echtgenoot.
Ze heeft mij haar geheim verklapt.
Ze imiteerde gewoon Maria op de vlucht**

* Een allusie op het bekende verhaal van de vlucht naar Egypte, dat ook tot de moslimtraditie behoort.

*Die schuilde onder een wuivende palmboom.
Haar palmboom is een penis in erectie.*

De Syrische Maram al Masri, een van de belangrijkste hedendaagse Arabische dichters, evocert Wallada in haar bundel *De terugkeer van Wallada* (2010), onder meer met deze verzen:

*Ik koningin van deze plek
keer terug zonder kroon,
sultane zonder scepter,
slavin gekroond met Damasceense jasmijn,
ik zing, ik dans.
Rechts draag ik de zon,
links het parfum...*